

dávati, a že smlouvu stornovala, kdežto žalobce se chce domáhati plnění a že tento právní zájem vystupuje v popředí tím okamžikem, kdy se žaloba na plnění pro tentokráte zamítá. Tohoto názoru však sdíletí nelze. Žaloba zní na určení povinnosti žalovaného k dodání lisů a zároveň na plnění. Žalobu určovací ve smyslu § 228 c. ř. s. podati možno tehdy, má-li žalobce právní zájem na tom, by právní poměr byl co nejdříve určen. Vzhledem k tomu, že žalobce podal žalobu určovací a zároveň žalobu na plnění, musil by uvést a prokázat takové okolnosti, z nichž by bylo patrné, že má zájem na tom, by vedle nároku na plnění byl ještě zvláště určen právní poměr, o nějž jde. Takovýchto okolností žalobce neuvedl. Právní poměr, žalobě za základ sloužící, jest týž, ať již jde o žalobu určovací či o žalobu na plnění a musil by býti ve sporu zjištěn i v tom případě, kdyby byla zněla žaloba jen na plnění. Nelze proto seznati, proč by měl rozsudek, rozhodující o tom, je-li žalovaný povinen stroje dodati čili nic, obsahovati ještě zvláštní výrok, určující právní poměr stran, z něhož právě povinnost strany žalované se odvozuje. Prohlásila-li strana žalovaná, že není povinna dodávati a že smlouvu stornuje a odvodil-li žalobce z toho ten důsledek, že žaloval na plnění, nemá zájem na zvláštním určení právního poměru. Ani ta okolnost, že žaloba na plnění byla pro tentokráte zamítnuta, nemůže ospravedlniti nárok žalobcův na určení povinnosti žalovaného k dodání strojů, poněvadž jest tím již vysloveno, že nárok žalobcův sice nezanikl, že však žalovaný stroje dodati na ten čas povinen není. Stačila tedy v tomto případě úplně žaloba na plnění a nebylo potřebí spojovati ji se žalobou určovací.

Čís. 400.

Pořadem práva v § 103, odstavec druhý, horního zákona míní se právní rozepře, nikoli však přezkoumávání znaleckého hodnocení řízením nesporným.

Pro stanovení přiměřeného odškodnění za pozemky, přenechané k dolování, jsou rozhodnými poměry v době pozdravu (Begrüßung), to jest požadování pozemku pokud se týče právomoci vyvlastňovacího nálezu, nikoli v době, kdy pozemků k dolování bylo použito neb o náhradu bylo žalováno.

(Rozh. ze dne 4. února 1920, Rv I 25/20.)

V řízení o vyvlastnění pozemků ku dolování bylo stanoveno v roce 1912 odškodné určitým penízem (10.941 K 29 h). Ježto vyvlastněný nechtěl je přijati, složil je podnikatel hor dle § 1425 obč. zák. k soudu. Žádosti podnikatele, by byl uveden do držby pozemků, nebylo dosud vyhověno. Vyvlastněný domáhá se žalobou, by odškodné bylo o určitý peníz (17.359 K 64 h) zvýšeno. Procesní soud první stolice žalobu zamítl. Důvody: Žalovaným vznesená námitka nepřípustnosti pořadu práva není odůvodněna. Dle § 103 hor. zák. může strana, jež není spokojena s prozatímním vyměřením odškodného v řízení vyvlastňovacím, použití pořadu

práva. Žalovaný míní, že pořadem práva nerozumí se tu řízení sporné, nýbrž že žalobce má pouze právo, by odhad z roku 1912 byl přezkoumán a to dle zásad řízení nesporného dle obdoby zákona ze dne 18. února 1878, čís. 30 ř. zák. Mínení tomu nelze přisvědčiti. Vždyť § 103 horn. zák. mluví o »pořadu práva«. Kde pak zákon mluví o »pořadu práva«, rozumí tím vždy pouze vyřešení sporu před řádným soudcem na základě žaloby (sr. § 2 čís. 7, § 125 nesp. pat., § 30, poslední odstavec, zákona ze dne 18. února 1878, čís. 30 ř. zák.). Nelze proto na případ, o němž jde, použití předpisů zákona o vyvlastnění k účelům železničním. Tomu nasvědčuje též znění § 53 čís. 7 j. n., dle něhož jsou horní senáty příslušny ve všech sporech podnikatelů hor s držiteli nemovitostí, pokud spory ty týkají se poměrů upravených v horním zákoně. Poměry pak, o něž zde jde, jsou upraveny v § 100 a násl. horn. zák. Ve věci samé jest jádrem sporu, zda pro stanovení výše odškodného jest rozhodnou doba pozdravu (vyvlastnění), jak tvrdí žalovaný, či doba skutečného použití pozemku podnikatelem, jak tvrdí žalobce. Otázka tato není výslovně upravena zákonem. Leč § 103 horn. zák. stanoví, že v nálezu vyvlastňovacím dlužno zároveň určit, jaká náhrada a v jaké výši má býti dána. Jest tudíž v zákoně vyslovena zásada, že o odškodnění jest rozhodnouti zároveň s vyvlastněním, z čehož nepochybně plyne, že pro výměru náhrady jest směrodatnou pouze doba vyvlastnění. Tomuto názoru neodporuje nikterak slůvko »prozatím« v § 103 horn. zák., ježto vyjadřuje pouze, že účastník nespokojený s náhradou může se domáhati nápravy pořadem práva. Nemá-li zákon ustanovení o tom, do kdy lze nastoupiti pořad práva, lze z toho vyvozovati jedině, že pro žalobu tu není stanovena lhůta, nikterak však, že, je-li žaloba podána, jako v případě, o němž jde, až po celé řadě let, jest přezkoumati výši odškodnění, stanoveného správním úřadem, na základě poměrů, v jakých jsou pozemky v době podání žaloby. O d v o l a c í s o u d potvrdil rozsudek soudu první stolice. D ů v o d y: Žalovaný považuje názor usnesení první stolice, jímž byla zamítnuta námitka nepřipustnosti pořadu práva, proto za právně mylný, že žalobce nedožaduje se plnění nebo placení, že tudíž úkolem soudu může býti pouze, by přezkoumal odškodnění stanovené v řízení správním, a je zvýšil. K tomu však prý není třeba řízení sporného, ježto § 103 horn. zák. mluví pouze o »pořadu práva« bez dalšího, nikoliv o »řádném pořadu práva« a že v četných případech, v nichž podobně stranám dána jest možnost, by dovolávaly se soudu proti prozatímním rozhodnutím v řízení správním, jest rozhodovati řízením mimosporným; tak ve stavebním řádu (§ 25), v zákoně vodním pro Čechy (§ 87) a v zákoně o vyvlastnění k účelům železničním (§ 30), kterýchžto předpisů by zde bylo obdobně použití. Názor tento jest mylným. Předpisy stavebního řádu a vodního zákona pro Čechy, jakož i zákona o vyvlastnění k účelům železničním jsou předpisy speciálními, jichž nelze použití obdobně na případy jiné. Také z toho, že § 103 horn. zák. nemluví o »řádném pořadu práva«, nelze vyvozovati, že jest tam míněno řízení mimosporné. Žalovaný přehlíží konečně, že žalobce nedomáhá se pouze, by odškodné, stanovené v řízení správním, bylo přezkoumáno, nýbrž domáhá se zvýšení jeho z 10.941 K 29 h o dalších 17.359 K 64 h, uváděje, že pouze tato cena odpovídá pravé hodnotě pozemků, poněvadž pro vyšetření této hodnoty není rozhodnou doba prozatímního vyšetření odškodného, nýbrž doba skutečného používání a uchopení se držby pozemků podnikatelem.

Otázka, který z těchto penízů jest položiti za základ náhradnímu nároku žalobcovu, není pouze otázkou právní, o jaké by mohl rozhodovati soudce v řízení nesporném; řešení otázky té závisí najmě na rozhodnutí o sporných skutečnostech a jest proto možné pouze řízením sporným. Ve věci samé jest spornou otázka, kterou dobu jest vzíti za základ, vyměřuje-li se odškodné za vyvlastněné pozemky pořadem práva. § 98 horn. zák. mluví o přiměřeném odškodnění a odvolává se na ustanovení § 365 obč. zák. o vyvlastnění nikoliv snad na předpisy o náhradě škody dle 30. hlavy občanského zákoníka. V § 101 a 103 horn. zák. používá zákon výrazu »odškodnění« i »výkupné«, zmiňuje se v § 98 horn. zák. o tom, že pozemky, k dolování potřebné, dlužno postoupiti podnikateli do »užívání« a mluví dále v § 98 a 103 horn. zák. o »postoupení pozemků«. Z této mluvy horního zákona plyne dvojí:

a) že jest třeba přesně rozeznávati 1. odškodnění za postoupení, pokud se týče používání pozemku k dolování a 2. náhradu škody za poškození pozemku dolováním. Odškodnění dle zákona horního kotví ve smlouvě mezi podnikatelem hor a majitelem pozemku, není-li pak smluvní dohody, v usnesení příslušného úřadu, jež nahrazuje smlouvu. Závazek k náhradě škody není stanoven ani smlouvou ani opatřením úřadu, nýbrž vyvěrá ze zaviněného poškození ať již bylo způsobeno porušením smluvní povinnosti či beze vztahu k nějaké smlouvě (§ 1295 obč. zák.); žalobce výslovně doznává, že pozemků, o něž jde, nebylo dosud vůbec žalovaným použito aniž byly poškozeny, pročez nemůže žalobce vznášeti nárok na náhradu škody. Nárok jeho může se opíratí pouze o to, že byl pozemek přenechán k dolování. Pro stanovení odškodného může tudíž býti rozhodnou pouze doba, v níž byl pozemek přenechán, tudíž doba vyvlastnění. Z obsahu zákona, shora uvedeného, vyplývá dále

b) že »používání« pozemků jest totéž jeho »převzetí« jich ku dolování. Právoplatným vyvlastněním bylo žalovanému vyhrazeno toto převzetí pozemků žalobcových; v dobrozdání, jež podáno bylo, by stanoveno bylo prozatímní odškodné ve smyslu § 103 horn. zák., bylo pomýšleno na to, že pozemky i se stromovím budou úplně spustošeny; právoplatným vyvlastněním byl pak žalobce zbaven všech práv plynoucích z vlastnictví. Odškodnění jest tudíž plnou protihodnotou za převzetí pozemků, za od-poutání jich od dosavadního vlastníka a nemůže proto žalobce domáhati se tohoto odškodnění a k r o m ě t o h o případné renty pozemkové, jež se vyskytne po té, když pozemky byly vyvlastněny, avšak dříve, nežli se žalovaný domohl, by se mu dostalo jejich držby. Pro stanovení odškodnění jsou tudíž rozhodny hodnotné poměry v době pozdravu pokud se týče vyvlastnění.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Náhradu za pozemek, vyvlastněný k horní těžbě, vyšetřuje dle § 103 horn. zák. úřad správní, však toliko prozatímně tak, že určí, mnoho-li náhrady podnikatel hor musí zaplatiti a pokud se týče aspoň pojištění, by mohl se uchopiti držení věci vyvlastněné. Při tom však vyhrazuje se straně, která s tímto výrokem není spokojena, by nastoupila pořad práva;

za tím účelem musí vyvlastněný, který chce obdržeti náhradu vyšší, než jaká vyšetřena byla úřadem správním, podati o zaplacení přebytku na podnikatele hor žalobu soudní. Námitka nepřipustnosti pořadu práva byla tedy soudy nižšími právem zamítnuta. Třeba že v dovolání námitka ta více uplatňována nebyla, slušelo se o ní přece jen zmíniti, poněvadž soud k nepřipustnosti pořadu práva vedle §§ 41, 42 j. n. a § 240, odst. 3 c. ř. s. v každém období řízení z moci úřední přihlížeti má.

Vedle právoplatných rozhodnutí úřadů správních byly pozemky, o něž jde, žalovanému těžířstvu přenechány k horní těžbě. Těžařstvo složilo již, jak zjištěno, náhradu úřadem správním prozatímně na 10.941 K 29 h určenou, když žalobce přijetí její odepřel, u okresního soudu k rukoum žalobce. V žalobě, o niž jde, ve které vyvlastněný se domáhá dle ustanovení § 103, odstavec druhý, hor. zák. zvýšení náhrady o 17.359 K 64 h, netvrdí žalobce, že by náhrada v době pozdravu (Begrüssung) dne 8. října 1912, kdy obdržel, jak sám v žalobě uvádí, písemní sdělení žalovaného těžířstva, že míní pozemky, o něž tu jde, vyvlastniti, pokud se týče v době vyvlastnění, byla nesprávně vyšetřena, nýbrž, jak ze spisů o zajištění důkazu z roku 1919 zřejmě na jevo jde, domáhá se vyšší náhrady z důvodu toho, že v roce 1919 každý dával přednost držbě nemovitosti před hotovými penězi, jakož i vzhledem k poklesu hodnoty peněz. Žalobce zneuznává však právní povahu odškodnění a účinek vyvlastnění. Ve všech případech vyvlastnění jest podnikatel, k jehož prospěchu vyvlastnění se stalo, povinen vedle § 365 obč. zák. dáti vyvlastněnému přiměřené odškodnění. Nahraditi sluší vyvlastněnému netoliko cenu obecnou, nýbrž i zvláštní individuální cenu předmětu vyvlastněného. Účinkem vyvlastnění jest originelní nabytí práva, jež tvoří předmět vyvlastnění, ve prospěch podnikatele a obmezení nebo zrušení vyvlastněného práva na straně vyvlastněného. Účinek ten nastane po samém zákonu, aniž by při nemovitostech zapotřebí bylo zápisu do veřejných knih. V případě vyvlastnění nemá tudíž vložení do knih účinku konstitutivního, nýbrž má jen účinek deklaratorní. Tento účinek nastává sám o sobě, jakmile jest řízení vyvlastňovací hotovo, t. j. nález vyvlastňovací nabyl moci práva a podnikatel, na jehož prospěch vyvlastnění se děje, určenou náhradu vyvlastněnému zaplatil aneb bez výhrady k soudu uložil aneb aspoň dostatečně pojistil (srov. § 9 lit. c) zákona o koncesi železnic ze dne 14. září 1854, pak § 103 zák. hor. a §§ 34 a násl. zák. o vyvlastnění k železničním účelům). V případě tomto podmínky uvedené byly splněny a nastal tudíž plný účinek vyvlastnění po samém zákonu. Poněvadž pak úřadem správním byla v nálezu vyvlastňovacím vzhledem k tomu, že uvedení pozemků do dřívějšího stavu kultury po jich použití k hornímu podniku prakticky provésti nelze, již plná cena pozemků jakožto náhrada za odškodnění přisouzena a peníz takto vyšetřený k soudu uložen, tím po samém zákonu nastal úplný účinek vyvlastnění a nemůže vyvlastněný více požadovati rentu pozemkovou, která po uplynutí let se objevila. Rozhodnou jest tedy v tom směru doba pozdravu, pokud se týče vyvlastnění. V ostatním poukazuje se ku správním v podstatě důvodům rozsudku v odpor vzatého.

Čís. 401.

I ten, kdo bezprávně nabyt věci (krádeží), půjčiti ji může někomu jinému s právním účinkem, tedy i s právem žádati ji zpět.

(Rozh. ze dne 4. února 1921, Rv I 46/20.)

Jakub P. kradl rodičům obilí a donášel je v pytlech Marii L-ové, kde pytle nechal. Když mu — ač o to upomínal — pytle nebyly vráceny, domáhal se žalobou vrácení jich. Procesní soud první stolice žalobě vyhověl podstatně z toho důvodu, že jde o půjčku a že žalovaná jest dle § 973 obč. zák. povinna pytle vrátiti. Odvolací soud žalobu zamítl. **Důvody:** Důvodné jest odvolání, pokud vytyká rozsudku nesprávné právní posouzení věci. V žalobě tvrdil žalobce, že na žádost žalované zapůjčil jí 21 pytlů, které na požádání měla vrátiti. Tvrdil tu tedy skutkové okolnosti, ze kterých bylo lze odvozovati nárok na vrácení pytlů podle § 973 obč. zák. o půjčce, o který předpis první soudce skutečně také svůj odsuzující výrok opřel. Avšak již při prvním ústním jednání a zejména při svém výslechu za účelem důkazu, udal žalobce okolnosti, ze kterých jde na jevo, že o nějaké půjčce pytlů za účelem jich užívání na určitou dobu, jak to zákon v § 971 obč. zák. předpokládá, ani řeči býti nemůže. Z okolností těch vyplývá naopak, že žalobce v létech 1910—1913 (kdy nebyl ještě ani zletilým) kradl rodičům pytle s obilím, které — dle svého tvrzení — nosil žalované (zda úplatně, či bezplatně neříká se), kde pytle nechal, a později prý ji o vrácení pytlů upomínal, ale marně. Tyto skutkové okolnosti ovšem nejsou doplňkem ani vysvětlením okolností v žalobě uvedených, nýbrž docela novými skutečnostmi, kterými mění se důvod žalobní. Ježto však žalovaná i o změněné žalobě bez odporu projednávala, předpokládá se její souhlas dle § 235 c. ř. s. Jest nyní otázkou, kterých právních předpisů jest na tuto žalobu použití. O žalobu ze smlouvy o půjčku dle § 973 obč. zák. a vůbec o žalobu z nějaké smlouvy nemůže se tu jednati, neboť nejde tu o nějaké právní jednání mezi stranami, nýbrž o krádež a podílnictví na krádeži. O nějaké kondikci pro bezdůvodné obohacení nelze tu rovněž mluviti, neboť i kdyby bylo správné, že bylo na straně žalované obohacení o pytle a byť i toto obohacení bylo bezdůvodné, nestala se újma, s tím spojená, žalobci, nýbrž vlastníkům pytlů, tedy jeho rodičům. Mohlo by se tu tedy co do právní struktury žaloby jednati jen o žalobu vlastnickou pravou nebo publicianskou (§§ 366, 372 obč. zák.), neboť návrh žalobní zní, by určité pytle byly vráceny. V tomto směru však žalobce v první stolici nedokázal, ba ani netvrdil žádné z podstatných náležitostí žaloby vlastnické tedy ani, že on jest vlastníkem pytlů, ani, že žalovaná pytle ty dosud ve své moci má (§ 369 obč. zák.), neboť ona tvrdí, že jich nemá. Ohledně žaloby z domnělého vlastnictví (§ 372 obč. zák.) nedokázal žalobce ani platného titulu ani pravého způsobu nabytí držby sporných pytlů. Ježto pak z přednesení žalobcových vychází na jevo, že pytle s obilím rodičům odejmul, není ani legitimován, by vrácení pytlů žádal.

Nejvyšší soud vyhověl dovolání a zrušiv rozsudek soudu odvolacího, vrátil mu věc, by ji znovu projednal a rozhodl.